

Transportkosten: Hoe zit het nou precies?

Amstelveen, 16 oktober 2023.

De transportkosten zijn de laatste tijd veel in het nieuws. Het is tijd om eens op een rijtje te zetten hoe dat nu precies zit. Maar ook om aan te geven wat de opinie van GIGA Storage is. Wij beperken ons in deze uitleg tot de transportkosten die de hoogspanningsnetbeheerder TenneT (TSO) in rekening brengt. Ook de DSO's (regionale netbeheerders) rekenen transportkosten, maar dat valt buiten dit document¹.

Wat zijn transportkosten?

De transportkosten verwijzen naar de inkomsten die TenneT ontvangt voor de transport- en systeemtaken die TenneT zijn opgedragen vanuit het Rijk. Dit behelst uiteindelijk alle kosten die TenneT maakt voor ons hoogspanningsnetwerk. Deze kosten omvatten verschillende aspecten, zoals de investeringen en onderhoud, de kosten van de verschillende ondersteunende diensten (balans en transport) die worden ingezet en de netverliezen.

De transportkosten van TenneT worden voor het grootste deel doorbelast aan de DSO's. De kosten maken deel uit van de totale kostenstructuur van de elektriciteitsvoorziening en zijn van invloed op de tarieven die consumenten uiteindelijk betalen voor elektriciteit. TenneT heeft zelf ook een aantal klanten, namelijk grootverbruikers, die direct zijn aangesloten op het hoogspanningsnet. De werkzaamheden van TenneT zijn vastgelegd in regelgeving. De ACM (Autoriteit Consument & Markt) houdt toezicht om ervoor te zorgen dat de taken op een efficiënte en betrouwbare manier worden uitgevoerd en dat de tarieven binnen de gereguleerde kaders vallen.

Wat is het probleem van transportkosten voor batterijen?

In de Nederlandse wetgeving is bepaald dat de gebruiker betaalt. Productie is vrijgesteld van transportkosten. Daar is destijds voor gekozen omdat de producenten de kosten anders zouden doorbelasten in de elektriciteitsprijs, waardoor de consument de kosten uiteindelijk toch betalen. Daardoor zou Nederlandse elektriciteit duurder zijn dan geïmporteerde elektriciteit uit het buitenland, die deze kosten niet hebben, waardoor er een non-level playing field ontstaat.

Maar, batterijen zijn noch producent noch consument. Batterijen halen tijdelijk elektriciteit van het stroomnet, om op dat moment het stroomnet te ontzien, en het later weer terug te geven aan het net. Die energie wordt dus later afgeleverd bij een uiteindelijke gebruiker waar dus (nogmaals) transportkosten worden berekend. Men zou batterijen dus kunnen zien als "uitgestelde productie". In de huidige regeling worden batterijen gezien als gebruiker als ze laden en als producent als zij ontladen.

De Europese Unie heeft in een richtlijn² de lidstaten opgedragen om energieopslag³ te ondersteunen. De Europese landen gaan hier allen op een andere manier mee om. Een belangrijk thema is "kostenreflectiviteit". De kosten moeten in rekening worden gebracht bij degene die de kosten veroorzaakt. In Nederland is de kostenreflectiviteit weergegeven door te kijken naar de maximale piekbelasting die een aangeslotene veroorzaakt. Dit zou in theorie namelijk de oorzaak moeten zijn van de totale kosten, waarop het net wordt uitgelegd. GIGA Storage vindt dat hier een nuancering op zijn plaats is. Met een batterij nemen wij weliswaar met een groot vermogen af, maar dat doen we juist om een piek op het nationale elektriciteitsnet te verlagen. Wij ondersteunen dan juist het totale elektriciteitsnet.

¹ De DSO's zijn gevraagd om in lijn met de discussies met TenneT tot een voorstel te komen.

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R0943&from=NL#d1e2506-54-1>

³ Volgens de EU richtlijn 944/2019 artikel 2 is energieopslag: ... het uitstellen van het uiteindelijke gebruik van elektriciteit tot een later moment dan het moment waarop de elektriciteit is opgewekt....

Wat naar onze mening ook wordt vergeten is de “batenreflectiviteit”. Met andere woorden: Wat levert het de maatschappij op als wij wèl op tijd voldoende batterijen weten te plaatsen? Er is over dit onderwerp een eerste onderzoek gedaan door Ecorys⁴, die aangeeft dat Nederland tot wel € 2 miljard per jaar kan besparen met het op tijd realiseren van grootschalige energieopslag. In veel discussies horen wij ook dat als batterijen worden vrijgesteld, de kosten voor andere aangeslotenen omhoog zal gaan. Dit is onjuist; juist door meer flexibiliteit in het systeem te faciliteren, worden er minder kosten gemaakt om de leveringszekerheid te garanderen. Ook zullen er meer partijen kunnen worden aangesloten. Dus door meer batterijen in het systeem zullen de transportkosten voor de aangeslotenen juist dalen.

Er is naar onze mening nog meer onderzoek nodig om de maatschappelijke kosten en baten van elektriciteitsopslag voor efficiënt netbeheer beter in kaart te brengen. Hierin moet ook worden onderzocht welke kosten de batterijen als aangeslotene ook werkelijk veroorzaken.

De ACM heeft als voornemen om aan een korting mee te werken

In de Europese wetgeving is vastgesteld dat de ACM⁵ over de vaststelling van de tarieven gaat. Deze stelt zij vast in een tarievenbesluit aan de hand van een tarievenvoorstel vanuit de netbeheerders. In overleg met de netbeheerders, de ACM en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat is besproken dat de netbeheerders voor het hoogspanningsnet voor 2025 een voorstel zal doen die batterijen op basis van een flexibel contract effectief een korting geeft. De ACM is voornemens om dit voorstel aan te nemen.⁶

Hoe werkt de korting?

Het transporttarief is samengesteld uit twee componenten: het vaste deel op basis van de jaarlijkse reservering (KW-contract) en het variabele deel op basis van de maandelijkse piekbelasting (KW-max). Het voorstel houdt in dat batterijen die worden aangesloten op het hoogspanningsnet van TenneT een ‘non-firm’ aansluiting krijgen. TenneT heeft dan het recht om de beschikbare capaciteit op drukke momenten (15% van de tijd) één richting op te verminderen. De aangeslotene wordt vrijgesteld van het KW-contract. Dit scheelt al ongeveer 50% van de totale kosten. Daarnaast wordt de KW-max dynamisch, waardoor op rustige momenten de kosten lager zijn dan op de drukke momenten. Indien goed daarop ingespeeld, zou dit een korting moeten gaan geven van in totaal 65% ten opzichte van een vast contract.

⁴ <https://www.energystoragenl.nl/grote-batterijen-kunnen-nederlandse-samenleving-e2-miljard-per-jaar-besparen/>

⁵ In het [FD artikel](#) van 27 september 2023 wordt door het FD onjuist aangegeven dat Minister Jetten dit besluit heeft genomen. Een wijziging van de tarieven is echter voorbehouden aan de ACM.

⁶ <https://www.acm.nl/nl/publicaties/acm-ziet-grond-voor-verlaagd-transporttarief-voor-batterijen>

Is dat voldoende om 9 GW energieopslag in 2030 te realiseren?

TenneT⁷ heeft aangegeven dat zij behoefte heeft aan 9 GW flexibiliteit in 2030. Andere onderzoeken⁸ tonen aan dat dit eerder 12 tot 15 GW in 2030 zou moeten zijn en rond 50 GW in 2050. Ook Netbeheer Nederland kijkt in haar meest recente “Integrale Infrastructuurverkenning 2030-2050” naar de hoeveelheid opgesteld vermogen : *“In 2050 varieert het batterijvermogen tussen de 40 en 70 GW”*⁹. Als wij die getallen niet zouden halen, dan betekent dat dat de kolen- en gascentrales langer nodig blijven voor flexibiliteit en dus niet op tijd kunnen worden afgeschakeld, waardoor het behalen van de nationale duurzaamheid doelstellingen verder uit het zicht kunnen raken¹⁰. Daarenboven ziet Netbeheer Nederland een grote impact op de elektriciteitsprijs: *“In het scenario met eenderde minder batterijopslag ligt de naar gemiddelde elektriciteitsprijs 22% hoger dan in de basisvariant. Bij volledige afwezigheid van batterijen is dit zelfs 140%.”*¹¹

Wij verwachten dat er met het huidige voorstel wel de eerste gigawatten¹² aan elektriciteitsopslagcapaciteit zullen worden gerealiseerd, maar zeker niet de minimaal benodigde 9 GW in 2030. Dit is een eerste belangrijke stap, maar nog niet voldoende om de leveringszekerheid naar de toekomst te garanderen.

Een leveringszekerheidsprobleem kan namelijk één van de goede rechtvaardigingen¹³ zijn voor het techniekneutraal financieel ondersteunen van bronnen van flexibiliteit, waaronder dus batterijen. Er is op dit moment nog geen sprake van een formeel leveringszekerheidsprobleem, waarbij TenneT overigens aangeeft dat deze er wel zal gaan komen. Indien op basis van een Europese en/of nationale leveringszekerheid analyse een toekomstig capaciteitsprobleem wordt gesignaleerd, kan de inzet van (een vorm van) een capaciteitsmechanisme worden overwogen. Hiervoor gelden Europese regels. Minister Jetten heeft in de Kamerbrief Leveringszekerheid elektriciteit¹⁴ aangekondigd in gesprek te gaan met deskundigen uit onder meer de wetenschap om de ontwikkeling van het elektriciteitssysteem te bespreken en hierbij specifiek in te gaan op voor- en nadelen van eventuele capaciteitsmechanismen.

Overigens verwacht de Europese Commissie¹⁵ voor Europa in 2030 200 GW en in 2050 600 GW nodig te hebben.

⁷ <https://www.tennet.eu/nl/nieuws/tennet-ziet-grote-rol-voor-batterijen-voor-stabiel-elektriciteitsnet-2030>

⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/04/06/het-energiesysteem-van-de-toekomst-de-ii3050-scenarios>

⁹ <https://www.tennet.eu/nl/nieuws/klimaatneutraal-energiesysteem-haalbaar-als-we-durven-te-kiezen>

¹⁰ Er zijn ook andere vormen van flexibiliteit die opgeschaald kunnen worden, dus dat hoeft niet in alle gevallen fossiel regelbaar vermogen te zijn. Batterijen zijn één van de beste technieken die als flexibiliteitsmechanisme ingezet kunnen worden en in onze optiek de belangrijkste vorm. Er zijn een aantal alternatieven, zoals bijvoorbeeld Demand-Response, (CO₂-vrij) regelbaar vermogen, conversie en interconnectie. Wij zijn van mening dat die alternatieven minder goed opschaalbaar zijn en niet voldoende zullen zijn voor het behalen van de noodzakelijke hoeveelheid flexibiliteit.

¹¹ Integrale infrastructuurverkenning 2030-2050: [A II3050 Eindrapport 3.pdf \(netbeheernederland.nl\)](#)

¹² De meningen hoeveel zijn daarover verdeeld. ESNL geeft aan dat dit op basis van een onderzoek van EnAppSys maximaal 1,7 GW zou kunnen gaan worden: <https://www.energystoragenl.nl/geen-doorbraak-voor-energieopslag-in-bestuurlijk-overleg/>. Meer onderzoek lijkt hier ook op haar plaats.

¹³ Het verlagen/voorkomen van netcongestie is overigens een andere goede rechtvaardiging.

¹⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/09/18/kamerbrief-leveringszekerheid-elektriciteit>

¹⁵ https://energy.ec.europa.eu/topics/research-and-technology/energy-storage/recommendations-energy-storage_en

Wat vindt Minister Jetten en het Ministerie van EZK hiervan?

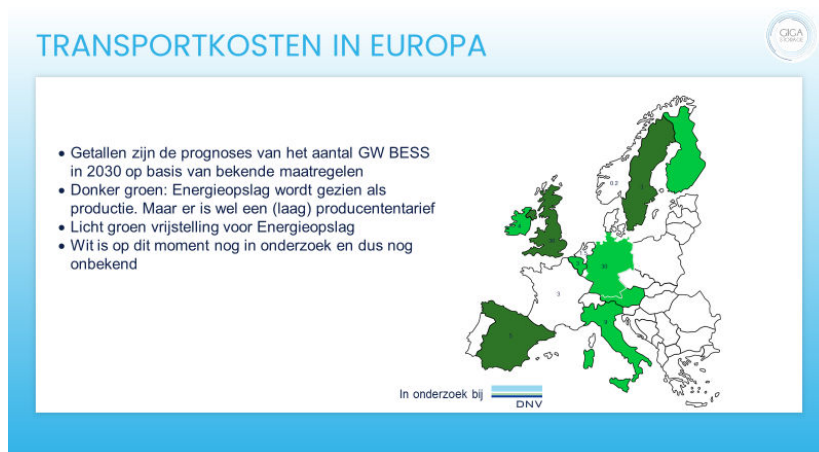
Het Ministerie voert zeer open de discussie met deze nieuwe industriesector. Inmiddels hebben vele gesprekken plaats gevonden en de Minister heeft zelfs de GIGA Buffalo batterij persoonlijk “onder stroom gezet”.¹⁶ Er is een goed contact met ESNL¹⁷ en er wordt op structurele wijze samen gewerkt.

Vanuit die samenwerking is in het voorjaar van 2023 door de Minister de routekaart Energieopslag¹⁸ gepubliceerd en aan de Kamer gezonden.

Hoewel de genoemde korting van 65% door de ACM wordt vastgesteld, onderschrijft de Minister deze maatregel wel in zijn kamerbrief.¹⁹ Hij geeft ook aan dat met deze maatregel de verwachting is dat er 2 tot 5 GW aan batterijen zullen komen in 2030. GIGA Storage heeft de ambitie om een groot deel daarvan te gaan ontwikkelen.

Europees en Nationaal Level Playing field

Onze omringende landen hebben inmiddels ver(der)gaande maatregelen genomen op dit onderwerp. Dit varieert van een volledige vrijstelling voor grootschalige energieopslag van transportkosten tot het geven van het (altijd veel lagere) producententarief. Wij weten door onze activiteiten in België²⁰ dat daar bijvoorbeeld energieopslagprojecten voor de eerste 10 jaar worden vrijgesteld van transportkosten²¹.

In onze optiek is er dus sprake van geen gelijk speelveld tussen de Europese landen, waardoor de kans bestaat dat batterijontwikkelaars hun focus meer gaan richten op andere landen dan Nederland.

Naar onze mening is er ook geen Nationaal Level Playing field, omdat Energieopslag hun services duurder zal moeten aanbieden dan gas- en kolencentrales of curtailment door duurzame wind en zon.

¹⁶ <https://giga-storage.com/nl/nieuws/grootste-batterij-van-nederland/>

¹⁷ <https://www.energystoragenl.nl/>

¹⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/06/07/bijlage-1-routekaart-energieopslag>

¹⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-economische-zaken-en-klimaat/documenten/kamerstukken/2023/10/05/voortgangsupdate-rol-batterijen-in-het-energiesysteem>

²⁰ <https://giga-storage.com/nl/nieuws/giga-storage-kondigt-grootschalig-energieopslagproject-aan-in-belgie/>

²¹ Meer informatie hierover in de methodology chapter 5.2 art 4 §9

<https://www.creg.be/sites/default/files/assets/Publications/Decisions/Z1109-10NL.pdf>

Wat zijn de vervolgstappen??

Wij zien het huidige voorstel als een belangrijke eerste stap om de (minimale) 9 GW grootschalige energieopslag in 2030 te gaan verwezenlijken. Wij vinden het dan ook goed dat de monitor leveringszekerheid, die TenneT in opdracht van het ministerie EZK uitvoert, hiervoor als instrument wordt gebruikt om te zien of we op de goede weg zijn of verder van het pad afraken. Alle stakeholders zijn zich bewust dat de huidige maatregelen niet voldoende zullen zijn. Daarom is er ook aangekondigd dat er de komende maanden extra onderzoek gedaan zal gaan worden en wordt er druk gekeken welke andere mogelijke maatregelen buitenom de tariefsystematiek mogelijk zijn.

Het is eigenlijk heel bijzonder om te zien dat vele stakeholders de nut en noodzaak van grootschalige energieopslag inzien. Dan gaat het over de netbeheerders, EZK, ACM, de energiebedrijven en de industrie. GIGA Storage ziet dan ook het huidige besluit van de 65% korting positief in dat kader.

NOOT VOOR DE LEZER

Dit document is opgesteld door de auteurs allen werkzaam bij GIGA Storage en wordt aangeboden als een bijdrage aan de discussie op het gebied van transportkosten aan iedereen die hiervoor belangstelling heeft.